

EL GUST PER LA LECTURA

PRIMÀRIA

***FAMÍLIA?
FAMÍLIES!***

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

EL GUST PER LA LECTURA 2015-2016

PRIMÀRIA

FAMÍLIA? FAMÍLIES!

Lluïsa Salvador Graus
Pepa Carreras Albert

Departament d'Ensenyament
Subdirecció General de Llengua i Plurilingüisme
Servei d'Immersion i Acolliment Lingüístics

Octubre de 2015

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial-Compartir Igual 4.0 de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se n'esmenti l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual que la que regula l'obra original.

La llicència completa es pot consultar a:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.ca>

El nostre agraïment a l'Amàlia Ramoneda Rimbau, bibliotecària de l'Associació de Mestres Rosa Sensat, per haver-nos orientat amb bon criteri i generositat en la lectura dels llibres, ja que ens va ajudar en la tria dels que finalment us proposem

ÍNDEX

Introducció

1.	La família	1
2.	Família? Famílies!	2
3.	El que compta de debò	3
4.	Vint-i-cinc famílies diferents!	4
5.	Reconèixer i ampliar la mirada	5
6.	Estar al cas	6
7.	Foto de família a la literatura infantil	7
8.	Bibliografia temàtica de LIJ sobre la família	9
8.1	El tractament de la diversitat familiar.	9
8.2	Els temes.	11
8.3	Fitxes	11
9.	Materials i recursos diversos	31
10.	Bibliografia	35

Proposta de lectures i activitats

1.	Quins llibres? La nostra tria i altres raons	36
2.	La formació de lectors de textos literaris	37
3.	Quines activitats?	38
4.	La nostra proposta	39
5.	Interdisciplinarietat dels projectes	43
6.	Bibliografia	44

INTRODUCCIÓ

Hoy las familias numerosas son más bien escasas. La mayoría de familias tienen uno, dos o como mucho tres hijos.

Imatge del llibre *En família!* de l'e l m del Takatuka.

1 La família

La família és el primer nucli afectiu i social de l'infant i, de fet, és el lloc d'on venim tots. Amb tot, no hi ha dues famílies iguals.

Al món occidental, el concepte actual de família és l'heretat de la tradició judeocristiana, que ha anat evolucionant al llarg del temps.

Actualment estem passant d'un model de família patriarcal moderna, pròpia de les societats industrials, a noves maneres d'entendre i viure les relacions familiars i de parentiu entre sexes i generacions.

Històricament el terme «diversitat familiar» es referia només a les variacions respecte de la família tradicional. És a dir, un nucli format per un pare, una mare i un o més fills.

Això implicava, o implica encara, considerar un tipus de família com a normal i les altres, desviades respecte del patró.

En una visió més contemporània i oberta, s'entén per diversitat familiar la possibilitat que coexisteixin en la societat, i sense que un patró sigui millor que els altres, famílies de característiques i dimensions força diferents, pel que fa al sexe dels progenitors (parella heterosexual o homosexual), a la procedència dels fills (biològics, adoptius, de la parella actual o d'una parella anterior) i la inclusió o no de més de dues generacions.

Així mateix, quan parlem de diversitat familiar també ens referim a les diferències entre famílies pel que fa a l'ètnia, el nivell socioeconòmic, com també als diferents estils que les famílies tenen en la manera de comunicar-se, de relacionar-se amb l'entorn, d'exercir l'autoritat, d'alimentar-se, vestir-se i divertir-se, etc.

No podem parlar d'una única estructura familiar com en dècades passades, perquè ara conviuen una gran varietat de constel·lacions que donen com a resultat una complexa, heterogènia i rica xarxa de relacions personals. Aquesta diversitat d'estructures familiars ha contribuït a modificar el concepte clàssic de família, la família patriarcal formada per un matrimoni heterosexual i amb fills biològics propis, amb un repartiment de papers fix.

Avui, atesa aquesta gran diversitat d'estructures, cal parlar de famílies en plural, i el nou concepte ha de tenir en compte els canvis que s'han produït a la nostra societat els últims anys: gran nombre de separacions i divorcis, augment de les famílies monoparentals, amb fills i filles procedents d'adopcions internacionals, la promulgació de lleis i reformes

legals que han admès el matrimoni i l'adopció en parelles homosexuals, l'augment en l'edat de la maternitat, el descens de la natalitat, etc.

2 Família? Famílies!

Imatge del llibre *En familia!*

El concepte de família pot respondre a estructures o a agrupaments ben diferents. Segons l'extensió, tenim la **família extensa**, constituïda per la parella, els avis, els fills i els tiets, i la **família nuclear**, formada per pare i mare i un o més fills. Atenent les característiques dels progenitors, tenim, a banda del model **convencional**, **famílies monoparentals**, constituïdes per un pare o una mare sols, amb un o més fills. Aquesta estructura familiar pot respondre a una situació de viduitat, de separació o al desig deliberat de tenir fills en solitari; **famílies reconstituïdes** o enllaçades, compostes per parelles vídues, separades o divorciades que refan la seva vida amb una altra parella i aporten els seus fills previs a la relació i/o a més poden tenir o adoptar fills en comú.

D'altra banda, aquestes famílies poden ser diferents segons l'origen ètnic i cultural de les persones que les formen. Altres factors que introdueixen diferència són el sexe dels progenitors, que configurarà famílies **heterosexuals** o **homosexuals**; l'**edat**: pares i mares adolescents, o mitjana edat; la **situació civil/legal** (parelles legalment constituïdes a parelles de fet); el **mètode de concepció** (fills biològics o fecundats artificialment), el **naixement** (fills i filles biològics, adoptats, acollits).

Ens trobem, doncs, davant d'una diversitat, no només d'estructures, sinó també de creences, de concepcions, d'estils de vida i de pràctiques educatives en què incideixen factors com el nivell socioeconòmic i cultural dels pares, la formació rebuda, les expectatives, les opcions religioses, les formes en què pares i mares han estat socialitzats i les influències dels sistemes i contextos que envolten la seva vida.

3 El que compta de debò

La família actual, doncs, és rica i plural, i si alguna cosa la caracteritza és la voluntat i el compromís dels seus membres de viure junts, de fer-ho segons un projecte de vida que vol ser perdurable en el temps, pels vincles afectius que uneixen els diferents membres i per l'establiment d'unes relacions de reciprocitat i dependència entre totes les persones que la integren.

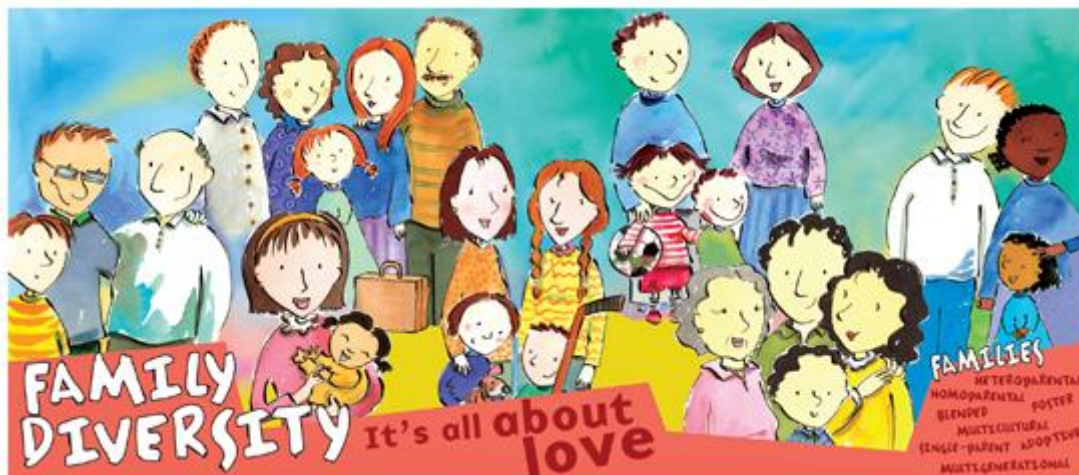
Els experts coincideixen que, pel que fa al desenvolupament saludable d'un infant, no és tan rellevant que facin de pares dues dones o dos homes o que sigui o no fill biològic dels tutors legals com la qualitat dels vincles que els cuidadors hi estableixen, el benestar emocional que els pares li poden proporcionar, la seva capacitat de tenir-ne cura, d'acompanyar-ne el creixement, de posar-li límits quan cal, etc.

Estimar i exercir una maternitat / paternitat responsable és el que realment compta.

Per tant, les estructures familiars no determinen una manera concreta d'actuar: una mare monoparental pot ser molt autoritària i una família amb tots els requisits per ser tradicional i modèlica pot incórrer en la negligència dels fills.¹

Molts testimonis de les anomenades «noves famílies» coincideixen que el que fa mal, el que realment perjudica és la mirada dels altres quan aquesta transmet rebuig, prejudici o, en el millor dels casos, perplexitat.

Hem trobat en una pàgina web del Quebec² aquest pòster que recull aquest enfocament en el seu lema: *Diversitat familiar: L'amor és el que compta.*

¹ «Diversitat familiar: recursos». Mares i pares de l'escola Salvador Espriu de Sant Feliu de Llobregat.

² El web pertany a la [Coalition des Familles LGBT](#) (associació de progenitors o futurs progenitors lesbianes, gais, bisexuals o transsexuals) del Quebec.

4 Vint-i-cinc famílies diferents!

A la classe hi ha vint-i-cinc maneres diferents de seure i d'estar drets, de riure i de plorar. Vint-i-cinc maneres diferents de relacionar-se amb els altres i amb si mateixos. I d'aprendre. I una muntanya de motivacions i d'interessos. I vint-i-cinc històries diferents. Algunes, riquíssimes, amb experiències ben variades. D'altres plenes de tristeses, amb experiències doloroses, d'aquelles que fereixen el cor. I Vint-i-cinc maneres de viure les emocions (Cela i Palou, 2004: 78).

I vint-i-cinc famílies diferents!

Vint-i-cinc famílies que hem de mirar sense prejudicis per allunyat que estigui de la família prototípica «ideal» (encara ben arrelada al nostre imaginari) el seu model estructural, educatiu o funcional.

El quadre següent no pretén ser exhaustiu ni reduir la riquesa a què totes les variables familiars combinades poden donar lloc. Vol explicitar però, la varietat de factors dels quals pot dependre el model de família de cadascun dels infants que conviuen a l'aula.

Segons l'estructura	Segons la formació	Segons les circumstàncies de l'entorn	Segons els estils i la manera com els seus membres es relacionen
<ul style="list-style-type: none"> • Tradicional (un pare / una mare) • Monoparental (us sol pare/una sola mare) per viduïtat, per abandonament o per pròpia decisió de ser mare o pare. • Homoparental (dos pares / dues mares) 	<ul style="list-style-type: none"> • Adoptiva • Acollidora • Reconstituïda o enllaçada (formada a partir de pares/mares amb fills d'unions anteriors) • Inseminació artificial (amb totes les seves variacions com ara a partir de donants de semen o d'òvuls i també de mares d'embaràs o subrogades o de lloguer) 	<ul style="list-style-type: none"> • Famílies migrants, refugiades (també els menors no acompanyats que viuen en un centre d'acollida i que mantenen vincles amb la seva família en el país d'origen). • Famílies extenses per pèrdua de l'habitatge i condicions econòmiques adverses, però també avis que fan el paper dels pares en absència d'aquests. • ... 	<ul style="list-style-type: none"> • De com s'exerceix l'autoritat • De com es respecta la voluntat dels uns i dels altres • De com es distribueixen les tasques domèstiques • De com s'aprofita el lleure • De com s'expressen els afectes • De l'existència o no de creences religioses • Dels gustos en el menjar • De la manera de vestir, de consumir, en general • De com es gestiona l'autonomia, la responsabilitat • ...

Per excepcionals que ens puguin semblar alguns contextos en els quals creixen alguns dels nostres alumnes, hem de considerar que per a ells són el més normal del món.

Per a en Lluç, per exemple, que té dues mares des del dia que el van adoptar, o per a la Sara, nascuda a milers de quilòmetres d'on viu ara una vida tan semblant a la dels seus amics de l'escola. I també per a la Clara i en Pau, que són els fills de la Montse i d'en Ricard i que saben que tenen una tieta Samantha a Ontario (EUA), que els va dur a la panxa i que va fer possible que ells ara siguin qui són i puguin experimentar allò que de debò compta!³

En aquest sentit, la normalitat amb què hem d'acceptar a l'escola aquests models familiars ha d'anar més enllà d'omplir la biblioteca de llibres i pel·lícules que ens parlin de famílies de tota mena i colors. En tot cas, tenir els llibres ha de ser el reflex d'una normalitat aconseguida a base de mirar, amb els mateixos ulls benignes, qualsevol de les famílies de l'escola.

Hi haurem reeixit quan incorporem en la nostra manera de fer un llenguatge i una sensibilitat diferents en els comentaris dels mestres i converses a l'aula, en els canals de comunicació que tinguem amb les famílies, a les celebracions, a les notes que enviem a casa, a la porta quan comentem un incident, quan pensem en un treball, quan expliquem contes, mirem una pel·lícula o comentem una notícia. Perquè l'escola, que participa conjuntament amb la família, d'aquesta acció socialitzadora, també ha de saber el que de debò és important!

Si volem que la nostra tasca educativa sigui eficaç com a vegades exigim que ho sigui la de les famílies, la nostra actitud davant de totes les formes que aquestes puguin tenir ha de ser tolerant, entenent la tolerància com la capacitat de fer-se càrrec de la complexitat de la vida dels altres. Si la mirada de l'escola és aquesta, la nostra tasca promet, a més de ser eficient, ser apassionant.

5 Reconèixer i ampliar la mirada

Cal abordar aquest tema com tots els altres que tenen a veure amb una escola conseqüent amb el temps que viu, amb el món configurat al segle XXI i amb les noves realitats amb què infants, famílies i mestres vivim.

Tots hi guanyarem coneixent i situant en un mateix pla de normalitat qualsevol manera de viure en una família.

El coneixement farà ampliar la mirada i farà de prevenció de situacions explícites de rebuig. Ampliar i enriquir la realitat de cada infant a partir de conèixer-ne d'altres de diferents de la seva l'ajuda a créixer amb una actitud oberta, respectuosa i responsable.

³ Exemple basat en una notícia apareguda al diari *El País*. León, Pablo. «Mamá, papá y la tía Samantha». *El País*. 24/01/2015.

6

Estar al cas

Anem amb molta cura, estiguem alerta, tinguem en compte totes les variables, sense excloure ningú ni forçar la situació singularitzant la diferència. La vida a l'aula ens oferirà mil situacions per abordar aquests tema: la celebració d'un aniversari, comentar el cap de setmana o les vacances, un viatge al país d'origen, el treball sobre la història familiar, en les converses entre els infants i també a partir d'un conflicte provocat per un comentari o una actitud de rebuig, discriminatòria o de burla a causa de la situació familiar d'alguns dels companys.

Però no només hem d'estar amatents al que diuen o callen els infants. Quantes vegades en aquest terreny ja tan líquid com diuen que és el nostre món, no haurem caigut també, nosaltres, mestres, en el parany de la «normalitat» i hem hagut de reaccionar davant de situacions com aquestes :

- *Tots els germans heu estat a la panxa de la mare, oi ?*
- *Doncs jo no he estat a la panxa de la meva mare. Jo he estat a la panxa d'una altra senyora.*

O aquesta altra:

- *I a tu qui t'explica els contes, el pare o la mare?*
- *A mi a vegades la mama Rosa i d'altres la mare Montse.*

També d'altres afirmacions o preguntes formulades només amb innocent estranyesa l'infant pot inferir el nostre rebuig.

Qualsevol situació comunicativa, doncs, sorgida en un context curricular o de manera espontània pot donar peu a posar damunt la taula el tema de la diversitat familiar, pel qual no convé que hi passem de puntetes, ni que n'ignorem els canvis, ni molt menys que evitem parlar-ne per inseguretats o per por de no saber sortir-nos-en.

Entre els recursos que tenim al nostre abast per fer-ho hi ha alguns materials específics, alguns llibres amb voluntat didàctica explícita i, és clar, la literatura.

Al nostre criteri no és tan important el recurs que triem com la manera d'enfocar el tema.

Ens expliquem: la clau no és tant descriure, anomenar i etiquetar totes les famílies representades o no a l'aula amb l'objectiu que cadascun dels nostres alumnes s'identifiqui amb un o altre model, com parlar de la família en uns termes que incloguin totes les possibilitats, i fixar-nos en la diferència només per evidenciar que no és aquesta diferència el que compta, el que fa que una família sigui o no eficaç.

Ho dèiem al principi: el que de debò compta, allò essencial perquè una família funcioni no depèn de l'estructura sinó del projecte de vida que tenen els seus membres i de com es relacionen entre ells i s'organitzen per mirar de ser feliços.

7 Foto de família a la literatura infantil

Per començar, en el corpus analitzat i inclòs a la bibliografia sobre el tema, hem de distingir els llibres de ficció adreçats a infants que reflecteixen la realitat de la diversitat familiar actual, dels que han estat pensats com a eina didàctica al servei de la normalització de determinades situacions familiars, la superació de conflictes emocionals derivats d'aquestes o la lluita contra els prejudicis i la discriminació de les persones en funció de les seves eleccions afectives o sexuals o les seves circumstàncies vitals fora del que encara es considera «normal».

Fa deu anys, Teresa Colomer,⁴ en parlar d'aquesta qüestió, destacava que la funció educativa dominava el debat sobre la selecció de llibres de literatura infantil i ho argumentava dient que la societat estava més preocupada per l'educació moral que per l'educació literària dels infants.

En revisar ara molts dels títols actuals buscant-hi la imatge de família que hi apareix, ens ha semblat que l'educació emocional és ara l'estrella LIJ i que aquesta, juntament amb el tema de l'educació en valors, ocupa molt d'espai dels llibres adreçats a infants i joves.

Continuem destacant l'aportació de Colomer no per menystenir aquesta tipologia de llibres –llibres que sovint els docents potser reclamem perquè són molt útils per tractar tal tema o tal altre–, sinó per posar de relleu que, tal com l'autora suggereix, potser caldria diferenciar els materials didàctics (ni que ho siguin en forma de llibre de ficció) dels llibres literaris.

A l'hora de triar els tres llibres que proposem hem prioritzat els aspectes literaris. Segures com estem també nosaltres que la literatura actua a un nivell educatiu més profund (Colomer: 2005), hem volgut ser conseqüents i us proposem tres títols que permeten tractar el tema que proposa aquesta edició d'El Gust per la Lectura amb criteris propis de la formació literària, que no és altra que la formació de la persona, segons diu també Colomer.

Amb tot, com que les activitats que proposem per treballar-los a l'aula són principalment de caràcter obert i basades en la interacció **dialògica** entre iguals, destaquem que la *qüestió familiar* pot ser només un entre molts dels camins pels quals poden transitar la conversa, l'emoció o la mirada lectora dels infants.

Qui sap si volent emfatitzar la prioritat de l'afecte i la relació per damunt dels llaços biològics en el cas de *Coco i Piu*, per exemple, no acabem fent una recerca sobre les possibilitats que té un cocodril d'enfilar-se dalt d'un arbre.

Pel que fa als llibres de no-ficció, recomanem els tres llibres informatius que encapçalen la bibliografia annexa:

⁴ Colomer, T. *Andar entre libros. La lectura literaria en la escuela*. Madrid: Fondo de Cultura Económica, 2005.

1. HOFFMAN, Mary [text]; Ros Asquitz [il·lustracions]. *El gran llibre de les famílies*. Barcelona: Intermón Oxfam, 2010.
2. MAXEINER, Alexandra [text]; Anke Kuhl [il·lustracions]. *En família!: sobre el fill de la nova xicota, del germà de l'exdona, del pare i altres parents*. Barcelona: Takatuka, 2011.
3. HOFFMAN, Mary [text]; Ros Asquitz [il·lustracions]. *Benvingut a la família*. Barcelona: Joventut, 2014.

Tots tres mostren molt, etiqueten poc i no discriminen, ni positivament ni negativament, cap dels retrats de família que hi apareixen; destaquen, així, el que és essencial per al benestar i el desenvolupament de cadascun dels seus membres, sobretot dels infants que en formen part.

El títol d'aquest dossier dedicat al tema de la diversitat familiar comparteix aquesta perspectiva. Esperem haver aconseguit transmetre aquesta idea amb el seu contingut, i que aquest us sigui útil per tractar-lo a l'escola.

I si la conclusió és que la foto de família que recull la literatura infantil en català encara no s'adiu gaire amb el substantiu en plural, famílies, en canvi sí que són molts els personatges que, a partir de l'anàlisi de la seves relacions familiars, estan disposats a parlar-nos del que de debò compta. Busqueu-los, els bons llibres en van plens!

8

Bibliografia temàtica de LIJ sobre la família

En aquesta bibliografia temàtica sobre la família hi predominen els àlbums il·lustrats perquè són una tipologia de llibres molt inclusiva pel que fa a l'accés al contingut i als diferents nivells de competència lectora amb què els infants es posen en disposició de llegir-los (i llegir-los pot ser escoltar-los en la veu d'una altra persona, mirar-los...); perquè permeten el tractament de temes complexos amb la utilització de codis diferents que cooperen per narrar la història; i perquè faciliten la lectura expressiva del mestre i l'educació de la mirada artística dels infants.

Hi trobareu en primer lloc els llibres que considerem bona literatura; en segon lloc els que estan fets per tractar situacions molt habituals, com ara el divorci dels pares, però sense renunciar a la qualitat literària; i, finalment, hem recollit algun títol només perquè no n'hem trobat cap altre que tingui com a escenari la situació que s'hi descriu.

Es tracta de llibres originalment escrits en català o bé traduïts al català, ordenats a partir de l'any d'edició. No és una bibliografia exhaustiva, ni tampoc reflecteix tot el ventall de possibles models familiars. Amb tot, a l'apartat final trobareu recursos complementaris, bibliografia en castellà i altres llengües i adreces per mantenir-vos actualitzats quant a l'edició de novetats.

8.1 El tractament de la diversitat familiar

Seguint el model amb què Mònica Badia⁵ recull els diferents vessants des dels quals els llibres de literatura infantil aborden **el tema de la mort**, hem classificat també la selecció sobre la família i la seva diversitat tenint en compte aquests cinc criteris que poden conviure en un mateix llibre:

1. Narracions que reflecteixen aspectes associats a la vida familiar i que permeten fer-hi referències sense que la voluntat de normalitzar el model representat i les relacions entre els personatges o d'ajudar a superar els conflictes en llustrin la dimensió literària.
2. Narracions fetes a mida i posades a servei del tema que volen tractar amb la voluntat explícita de superar un prejudici o superar un conflicte. La dimensió literària pot estar supeditada a l'enfocament didàctic o terapèutic.
3. Narracions que reflecteixen la diversitat familiar, les relacions i els conflictes entre els seus membres en clau d'humor.
4. Narracions amb personatges fantàstics, amb animals com a protagonistes o animals personificats que viuen situacions quotidianes que reflecteixen situacions viscudes en el si de la vida en família.
5. Llibres de no-ficció.

⁵ Badia, M. *T'ho prometo*.

Núm	Títol	1	2	3	4	5
1	Benvingut a la família					x
2	En família!					x
3	El gran llibre de les famílies					x
4	Famílium XXI					x
5	Familiari: troba la teva família i la dels teus amics					x
6	Hi havia una vegada la família					x
7	El canvi	x		x		
8	Mishiyu		x			
9	El senyor Bello i l'elixir blau	x		x	x	
10	Hola! Hola!	x	x			
11	La guineueta perduda	x				
12	A l'ombra dels pirates	x		x		
13	Quan marxaran, aquests?	x	x	x	x	
14	Cada divendres	x				
15	Quan el meu pare era un arbust	x				
16	El llibre dels porcs	x		x	x	
17	Coco i Piu	x		x		
18	La nau d'en Guim				x	
19	Les notes secretes de la Wanda			x	x	
20	Anem a veure el pare	x				
21	El meu germà el geni				x	
22	Set raons per estimar els meus pares				x	
23	Conversa amb un pastís de xocolata				x	
24	El papa, la mama, l'Aina i jo				x	
25	No et vull veure més!	x				
26	La petita Messi i el seu estimat oncle		x			
27	Quin embolic de família!	x				
28	Amb en Tango som tres	x				
29	Els elefants mai no obliden	x				
30	El llibre dels porcs	x		x	x	
31	Guji Guji	x		x		
32	El desig de la Ruby	x				
33	Els caps de setmana veig el pare		x			
34	No, no i no!		x			
35	La Clara té una gran família		x			
36	Quina família!	x				
37	Pirates i pirulins		x			
38	Quan els meus pares van deixar de ser amics		x			
39	L'Aitor té dues mares		x			
40	M'ho va dir la lluna		x			
41	Jafta	x				

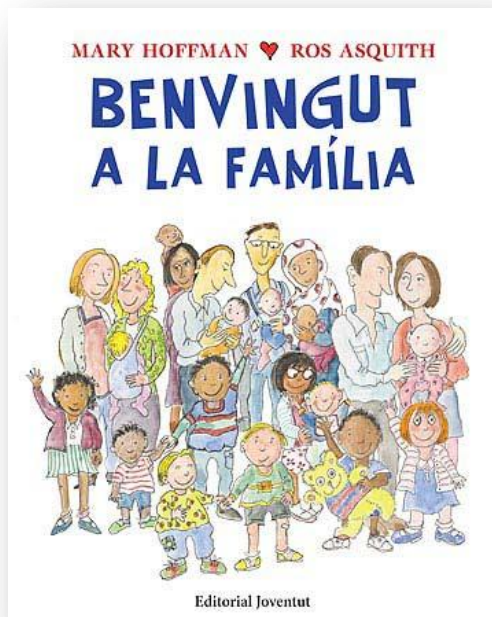
8.2 Els temes

Els temes que associem a cada títol són només suggeriments. El tema i la interpretació de la lectura són conceptes que considerem lligats i, convençudes que cada lectura pot tenir tantes interpretacions com efectes diferents produeixi a qui s'hi acosta, hem optat per no reduir a priori les extensions, els matisos o els camins pels quals poden transitar l'emoció lectora i la mediació docent.

Amb tot, hem destacat de cada llibre referenciat alguns dels aspectes que justifiquen la seva inclusió en un recull bibliogràfic sobre la família i la seva diversitat, i deixem al vostre criteri de docents la possibilitat d'estirar el fil de les múltiples mirades a què ens referíem més amunt. Per exemple, en la fitxa d'*Anem a veure el pare!*, hem explicat el tema de les famílies migrants, les separacions, els reagrupaments, etc. però hi ha un munt de temes per explorar, com ara les condicions de vida al país d'origen de les famílies migrants, les diferents relacions que s'estableixen entre filla i mare i néta i àvia, el paper de les mascotes en la vida familiar o la relació amb els companys d'escola i els veïns, l'aprofitament dels quals dependrà de l'interès que suscitin en els vostres alumnes, de la qualitat i el nombre d'interaccions que es donin en el grup i, sobretot, de l'espai de temps i de temps en calma que dediqueu a la lectura i a parlar dels seus efectes.

8.3 Fitxes

1. Mary Hoffman [text]; Ros Asquith [il·lustracions]. *Benvingut a la família*. Barcelona: Joventut, 2014.

Família? Famílies!

De 0 a 99 anys.

Diversitat familiar, hàbits, relacions de parentiu.

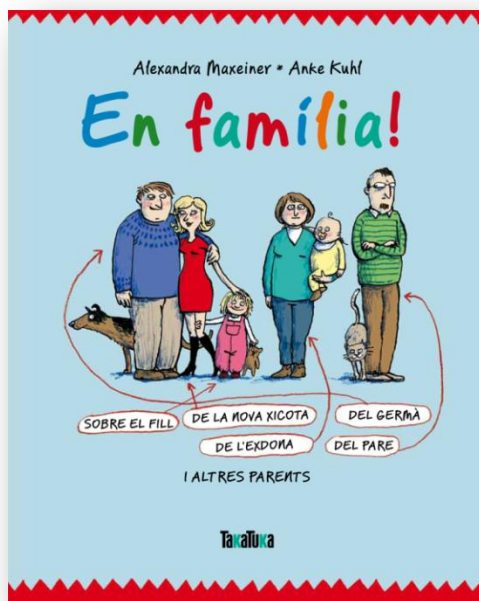
Àlbum il·lustrat. No-ficció.

Aquest llibre il·lustrat explora les diferents maneres en què un bebè o un nen pot arribar a una família: part natural, adopció, família d'acollida, així com els diferents tipus de família segons els progenitors; monoparentals, pares del mateix sexe, etc. Podeu ampliar aquesta informació consultant l'article «Tinc dues mares»⁶.

⁶ Jaume Centelles: «Tinc dues mares».

2. Alexandra Maxeiner [text]; Anke Kuhl [il·lustracions]. *En família!: sobre el fill de la nova xicota, del germà de l'exdona, del pare i altres parents*. Barcelona: Takatuka, 2011.

Família? Famílies!

De 0 a 99 anys

Diversitat familiar, hàbits, relacions de parentiu.

Àlbum il·lustrat. No-ficció.

Completíssim pel ventall familiar que mostra: diversitat d'estructures, hàbits alimentaris, de maneres de divertir-se, de relacionar-se...

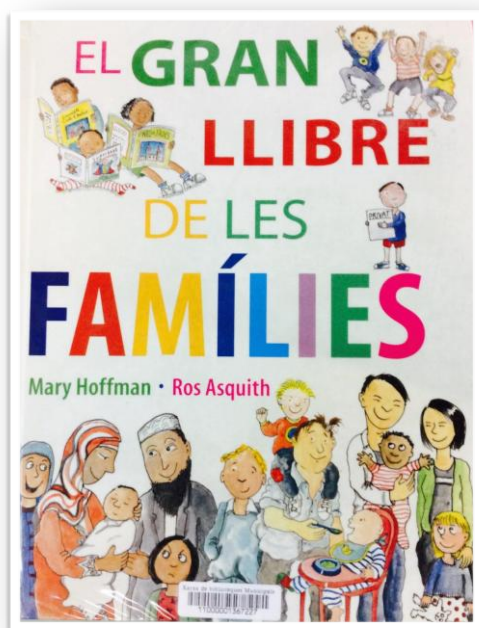
Les il·lustracions fugen de l'estereotip i, el seu estil les fa adequades per a totes les edats.

També hi destaca un llenguatge directe que obre la porta al que segurament més convé fer en aquest tema: parlar-ne!

Premi de Literatura Infantil i Juvenil d'Alemanya 2011 en la categoria de no-ficció.

Val la pena llegir la [fitxa de l'editorial](#) si pensem en alguna proposta didàctica. Article i proposta a «Tinc dues mares»⁷

3. Mary Hoffman [text]; Ros Asquith [il·lustracions]. *El gran llibre de les famílies*. [Barcelona]: Intermón Oxfam, 2010.

Família? Famílies!

De 0 a 99 anys.

Diversitat d'estructures, diversitat religiosa, estils de vida.

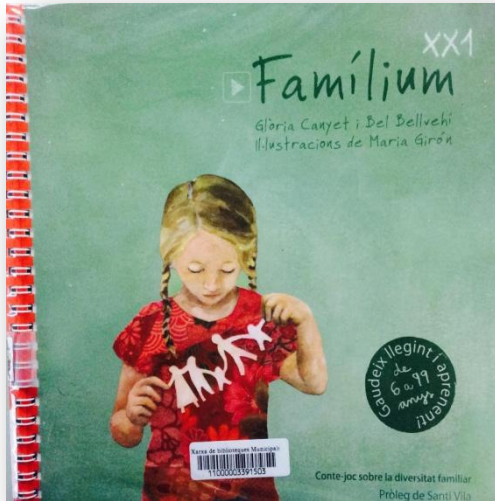
Àlbum de no-ficció que, com l'anterior, té la voluntat de mostrar-nos la normalitat que per a cadascú representen les moltes realitats de famílies en què pot viure.

⁷ Jaume Centelles: «Tinc dues mares».

4. Glòria Canyet, Bel Vellvehí [text]; Maria Gyrón [il.lustracions]. *Famílium XXI. Conte-joc sobre la diversitat familiar*. [Figueres]: D' Aquari, 2011.

Família? Famílies!

De 0 a 99 anys.

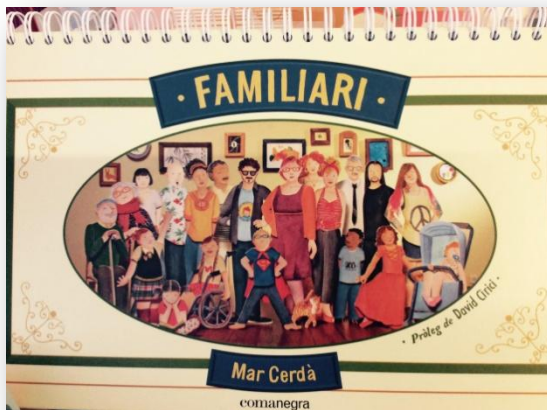
Diversitat familiar, homoparentalitat, adopció, reproducció assistida, monoparentalitat, acolliment.

Conte-joc sobre la diversitat familiar.

[Fundació Famílium](#)

[Guia didàctica](#)

5. Mar Cerdà. *Familiari*. Barcelona: Comanegra, 2014.

Família? Famílies!

De 0 a 99 anys

Diversitat d'estructures, diversitat física.

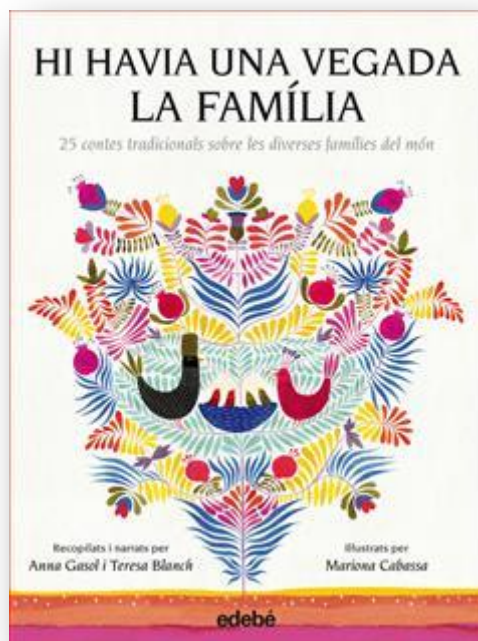
Com si es tractés del clàssic joc de cartes de les famílies, les fitxes d'aquest llibre-joc permeten moltes combinacions diferents pel que fa a la composició de l'estructura familiar.

Proveu de no considerar les etiquetes que hi ha al darrere i jugueu a imaginar qui és qui a cada família, com es relacionen, què els

pot agradar...

6. Anna Gassol, Anna, Teresa Blanc [recopilats i narrats]; Mariona Cabassa [il·lustracions]. *Hi havia una vegada la família. 25 contes tradicionals sobre diverses famílies del món.* Barcelona: Edebé, 2012.

Família? Famílies!

A partir de 8-9 anys.

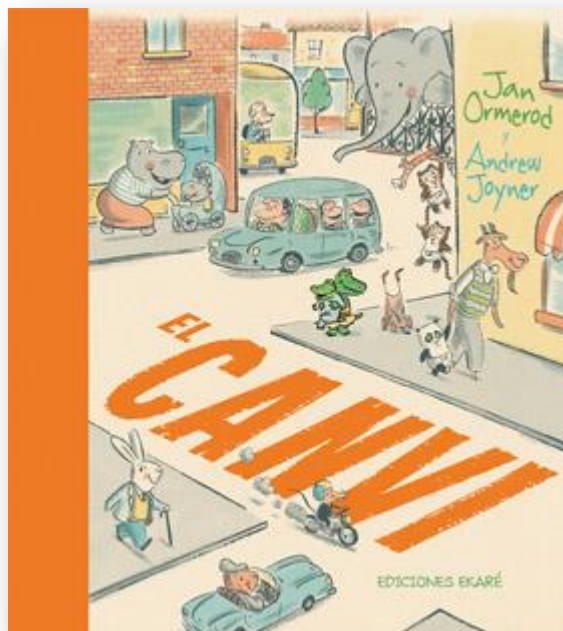
Representació de la família en els contes i rondallística populars.

25 contes i rondalles d'origen geogràfic divers amb el denominador comú de la vida en família.

Edició molt acurada i versions molt ben elaborades.

Aquests reculls són molt adequats per ser llegits en veu alta, saltant d'un país a l'altre. Cada conte està introduït per una cita o un refrany. Proveu de trobar-hi el sentit al final de cada lectura.

7. Jan Ormerod, Andrew Joyner. *El canvi.* Barcelona: Ekaré, 2014.

Una princesa destronada és capaç de fer qualsevol cosa!

A partir dels més petits
Conflictes familiars davant l'arribada d'un germà petit, gelosia, monoparentalitat.

La Carolina cocodrila està gelosa del seu nou germanet, i està decidida a canviar-lo per un altre.

Les il·lustracions estan plenes de detalls i la humanització dels animals i la mateixa trama creen un to molt divertit.

Podem aprofitar per fer recerca i parlar sobre els costums dels animals quant a la cura i la criança de les cries. La

monoparentalitat és molt freqüent.

8. Ricardo Alcántara [text], Rebeca Luciani [il·lustracions]. *Mishiyu*. Barcelona: Combel, 2014.

No és tan fàcil!
A partir de 6-7 anys.
Abandonament, adopció,
l'adopció com a procés, creació
de vincles, monoparentalitat.
L'adopció d'un infant comença,
no acaba, en el moment que
pares i fills comencen a viure
junts. Només l'amor i la paciència
mutus faran possible que la Isabel
i en Mishiyu es reconeixin com a
mare i fill.
Més bibliografia sobre adopció i
acolliment familiar a [Addif](#).

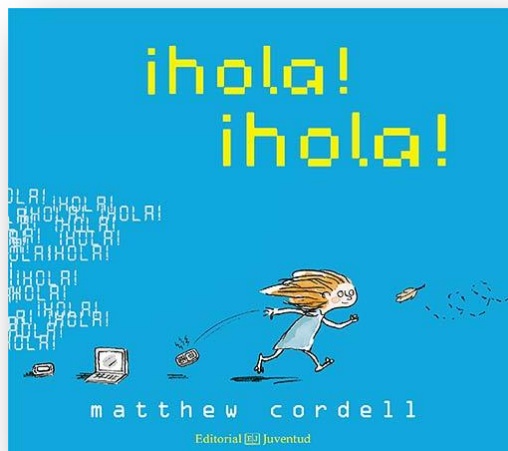
9. Paul Maar [text], Ute Krause [il·lustracions]. *El senyor Bello i l'elixir blau*. Barcelona: Viena, 2014.

Quan els fills fan de pares.
A partir de 10 anys.
Divorci, papers familiars, manca de relació
amb un dels pares després del divorci,
quotidianitat familiar, noves relacions,
determinisme familiar, lliure elecció.
A partir de la narració d'un nen de 12 anys,
coneixerem una molt bona història, a cavall
entre el realisme i la fantasia. Literatura
alemanya en majúscules i propera versió en
pel·lícula.
Vegeu recomanació a [GRETEL](#).

10. Matthew Cordell. *Hola! Hola!* Barcelona: Joventut, 2014.

Que el llegir no ens faci perdre l'escriure...

A partir de 6-7 anys.

Relacions familiars, comunicació. Reflexió divertida sobre l'ús i l'abús dels aparells electrònics en la comunicació d'una família.

11. Irina Korschunow [text], Reinhard Michl [il·lustracions]. *La guineueta perduda: la història de la petita guineu que va trobar una mare.* Barcelona: Salamandra, 2013.

Decidir-se a fer de mare

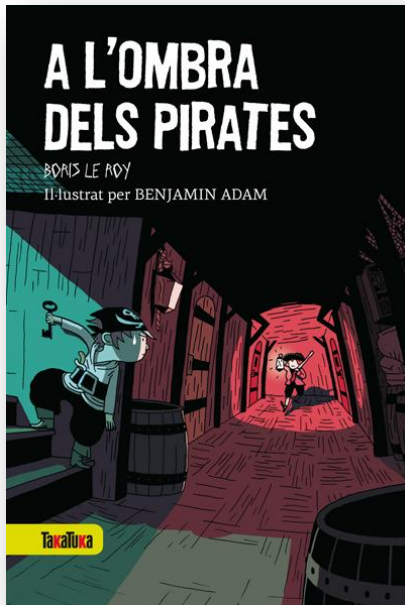
Adopció, acolliment, vincle mare-fill, maternitat.

Una guineu adulta troba una guineueta perduda i després d'alguns dubtes decideix convertir-se en la seva mare.

Traducció d'un clàssic de la literatura infantil europea.

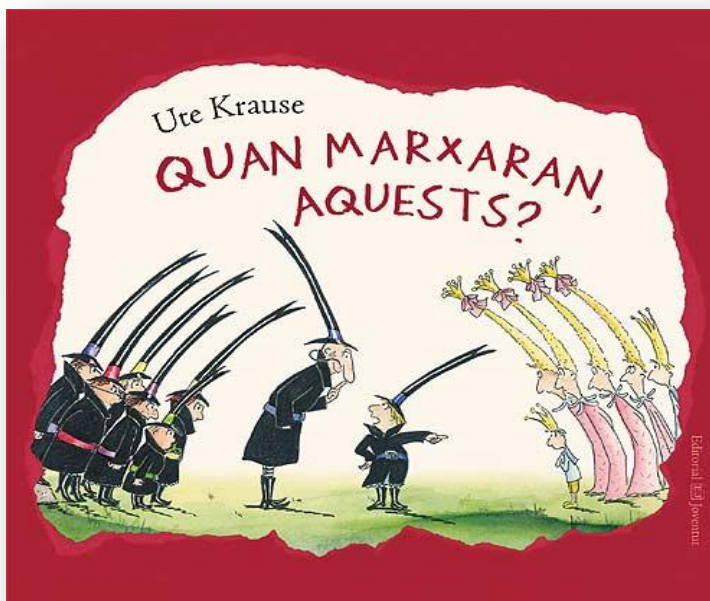
12. Boris Le Roy [text], Benjamin Adam [il·lustracions]. *A l'ombra dels pirates*. Barcelona: Takatuka, 2012.

Els fills dels pirates també poden ser bones persones
 A partir de 9-10 anys.
 Novel·la amb tocs d'humor, història i valors.
 Aventures que comencen en descobrir que la mare del protagonista no és presonera del pirata enemic, sinó la seva parella, i que junts viatgen amb el seu vaixell dedicat al tràfic d'esclaus.

[Fitxa editorial i ressenyes](#)

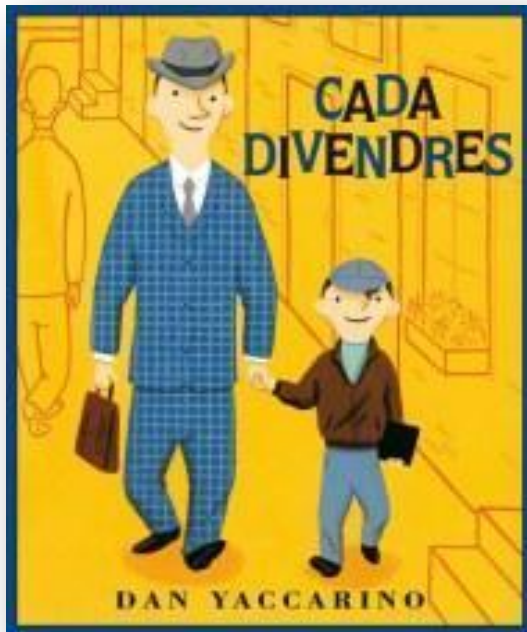
13. Ute Krause. *Quan marxaran, aquests?* Barcelona: Joventut, 2011.

I si no marxen, què fem?
 A partir de 7 anys.
 Divorci, recomposició familiar, família nombrosa, gelosia, rols de gènere, acceptació dels canvis.
 Una mirada humorística sobre les dificultats d'una recomposició familiar i les resistències que genera entre els infants de les dues famílies que es fusionen.
 Proposta didàctica d'El Gust per la Lectura 2015-2016. Cicle mitjà.

14. Dan Yaccarino. *Cada divendres*. [Barcelona]: Intermón Oxfam, 2011.

La importància dels detalls
A partir de 5 anys.
Vincle pares i fills, comunicació,
cura de les relacions.
Els infants aprenen del que els
diuen o del que veuen fer?
Un pare i un fill comparteixen
setmanalment unes mateixes
rutines que converteixen els
divendres en el millor dia de la
setmana per al nen.
Feu-hi un [cop d'ull](#) a Google Books

15. Joke van Leeuwen. *Quan el meu pare era un arbust*. Barcelona: Cruïlla, 2013.

Proposta per a CS

La família en el pitjor dels escenaris

A partir de 10 anys.

Famílies desplaçades per la guerra,
separació familiar per conflicte bèl·lic,
mala relació entre pares divorciats, avis en
el paper de pares.

L'Ela té 10 anys i ha de fugir del seu país en
guerra, on vivia amb la seva àvia i el seu
pare, per retrobar-se amb la seva mare en
un país veí.

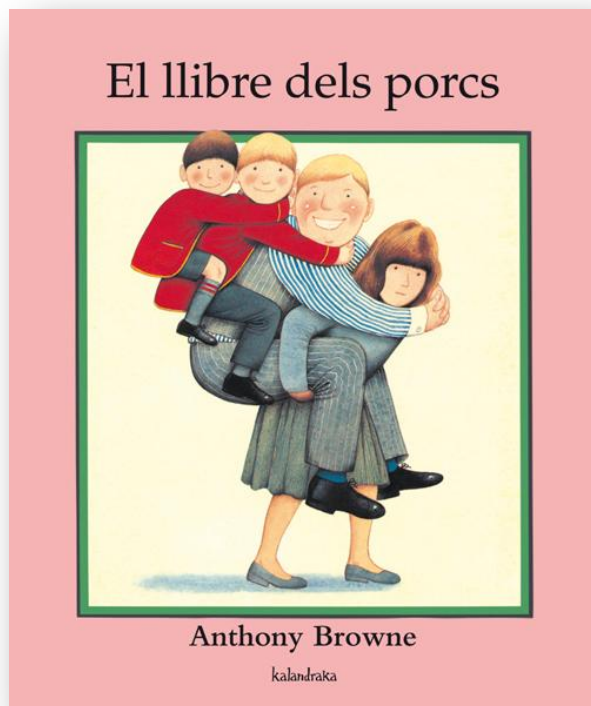
Narrada en primera persona, la mirada
infantil i el desenllaç final equilibren el
dramatisme de la peripècia de l'Ela.

Vegeu recomanació a [GRETEL](#).

Proposta didàctica al Gust per la Lectura
2015-2016. Cicle superior.

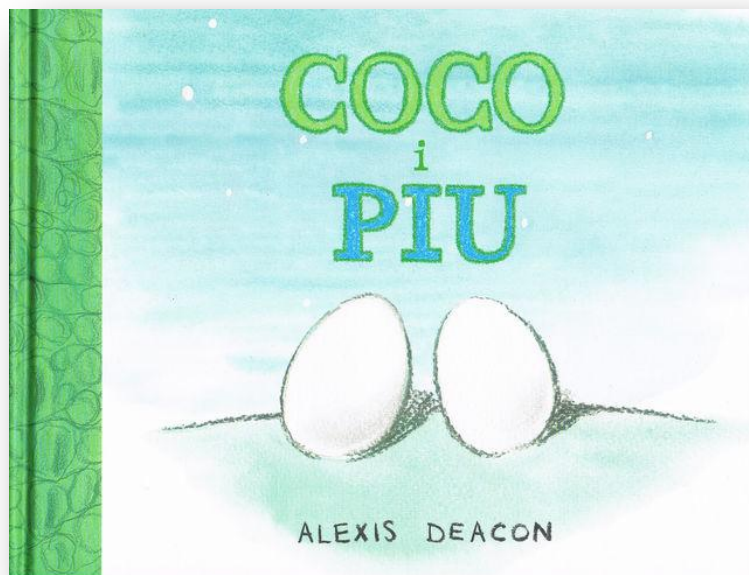

16. Antony Browne. *El llibre dels porcs*. Pontevedra: Kalandraka, 2013.

Quan algú diu prou!
A partir dels més petits.
Rols de gènere, repartiment de tasques domèstiques, relacions familiars.
La mare de la família Garrí decideix marxar de casa i deixar-hi només una nota. "Sou uns porcs".
Àlbum il·lustrat d'un autor de referència.

17. Alexis Deacon. *Coco i Piu*. Barcelona: Ekaré, 2012.

Proposta per a CI.
Som o ens fem família?
a partir dels més petits
Relacions de parentiu, creació del vincle entre germans, adopció.
A la sorra, molt junts, hi ha dos ous.
Quan la closca es trenca apareixen un ocell i un cocodril.
Però un ocell i un cocodril no poden ser germans, oi? O sí?

Proposta didàctica per al Gust per la Lectura 2015-2016. Cicle inicial.

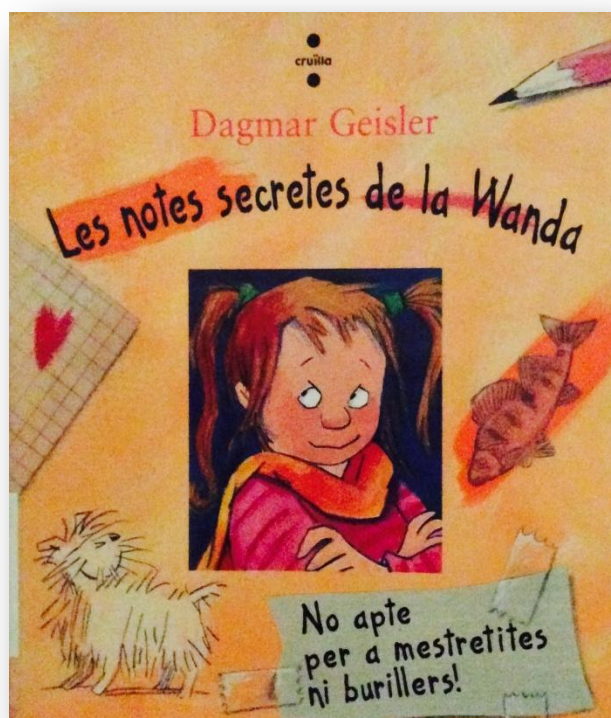

18. David Granados Niubó. *La nau d'en Guim*. Barcelona: Takatuka, 2012.

Àvies especials
A partir de 5-6 anys.
Famílies en què només hi ha avis.
Hi ha infants que, com en Guim, només viuen amb els avis. Sort en tenen si de tant en tant poden escapar-se a bord d'una nau espacial.
Espacial o especial?

19. Dagmar Geisler [text]. *Les notes secretes de la Wanda*. Barcelona: Cruïlla, 2011.

Els estranys sempre són els altres
A partir de 7-8 anys
Diversitat familiar, estils de vida, prejudicis.
A la Wanda no li cau gens bé el nou company de classe, i quan s'assabenta que anirà a viure al costat de casa seva, decideix fer-li la vida impossible.
Premi Fundació Buchkunst 2003.
Seleccionat pel Premi de Literatura Infantil
Atrapallibres del 2011-2012, concedit pel CLIJCAT.

20. Lawrence Schimel [text], Alba Marina Rivera [il·lustracions]. *Anem a veure el pare!* Barcelona: Ekaré, 2010.

A vegades toca triar.
A partir de 8-9 anys.
Famílies migrants, relacions familiars en la distància, dol per la separació de la família.
La vida de la protagonista es trasbalsa quan arriba la carta del pare amb uns bitllets d'avió que permetran el retrobament familiar al país on aquest es troba.
En un context migratori, solem donar molta importància al retrobament de pares i fills i no tanta al fet de deixar al país d'origen avis, tiets, amics, etc.

Aquest text dóna la possibilitat de parlar d'això i dels sentiments ambivalents que podem experimentar davant d'una bona notícia.

En l'àmbit de l'impuls de la lectura (ILEC) hi ha una proposta de taller de lectura basada en la lectura d'aquest llibre amb alumnes de 3r o 4t de primària.

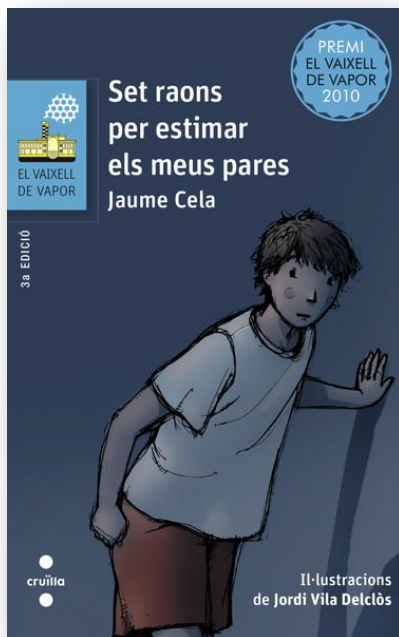
21. Rodrigo Muñoz Avia. *El meu germà el geni*. Barcelona: Edebé, 2010.

Quotidianitat molt ben descrita.
A partir de 8-9 anys.
Novel·la realista que explica la relació entre dos germans: a ella li agrada jugar a futbol i voldria destacar-hi com en Messi, però qui de debò destaca és el seu germà, pianista. I els pares, quin paper hi fan, en tot això?
Premi Edebé de Literatura Infantil i Juvenil 2010
Activitats a [Pla lector Edebé](#).
[Entrevista a l'autor](#).

22. Jaume Cela. *Set raons per estimar els meus pares*. Barcelona: Cruïlla, 2010.

El que compta de debò!

A partir de 8-9 anys.

En Nil escriu en una llibreta que li ha regalat el carnisser de la cantonada (que és com un padrí seu per les trifulgues que van acompanyar el naixement del nen) set raons per les quals estima els pares. A través d'aquestes explicacions, a poc a poc, i amb tocs fins d'humor, el lector anirà coneixent en Nil -el que pensa, el que sent, el que li agrada...-, els seus pares, el seu germà, les àvies, els amics i l'entorn escolar. (sinopsi de l'editorial)

Premi El Vaixell de Vapor 2010.

Proposta didàctica al programa [Èxit lector](#) de la mateixa editorial Cruïlla..

23. Martin Page [text], Anuska Allepuz [il·lustracions]. *Conversa amb un pastís de xocolata*. Barcelona: Cruïlla, 2010.

Sols a casa?

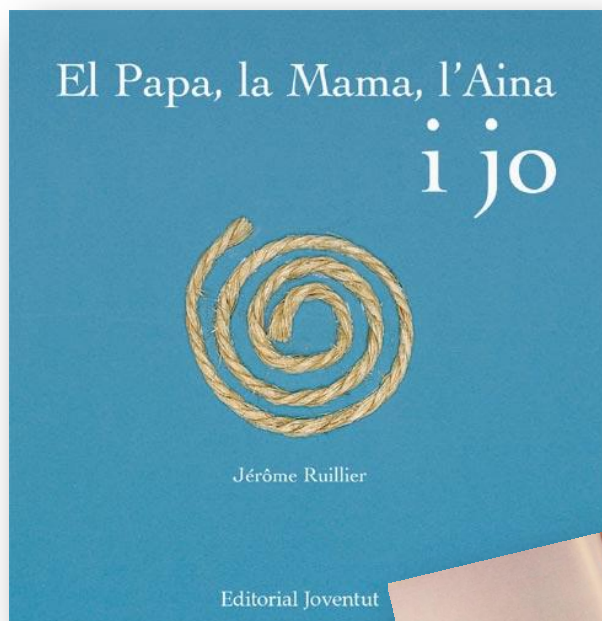
A partir de 7-8 anys.

Situació familiar condicionada per la feina dels pares, solitud dels nens que estan moltes hores sols a casa mentre els pares treballen.

Si els pares són tots dos bombers i m'he de passar sol el dia del meu aniversari, no és tan estrany que acabi parlant amb el pastís que m'han deixat a la nevera per celebrar-ho.

24. Jérôme Ruillier. *El papa, la mama, l'Aina i jo*. Barcelona: Joventut, 2010.

És normal!

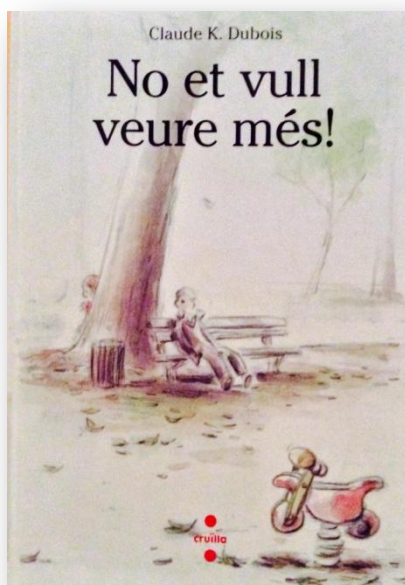
A partir de 6-7 anys.

Conflicte, estimació.

Àlbum il·lustrat que representa amb molta originalitat el desenvolupament d'un conflicte familiar. És normal que ens enfadem, però ho podem superar amb una forta abraçada!

25. Claude K. Dubois. *No et vull veure més!* Barcelona: Cruïlla, 2009.

No és gens fàcil!

A partir de 6-7 anys.

Divorci, procés de dol davant la pèrdua, sentiments d'hostilitat envers els pares.

Evolució dels sentiments d'una nena envers el seu pare, que ha marxat de casa i a qui ella, en un principi, decideix que no vol veure més.

26. Pia Lindenbaum. *La petita Messi i el seu estimat oncle*. Barcelona: Takatuka, 2009.

El nòvio del tiet es queda amb nosaltres.

A partir de 7-8 anys.

Diversitat sexual i afectiva, gelosia, relacions familiars.

La Petita Messi i el seu oncle Tomàs tenen molt bona relació, però la nena no veu amb bons ulls l'arribada del Lourenço, la parella del tiet.

[Fitxa editorial i ressenyes.](#)

Fes-hi un [cop d'ull](#).

27. Pascale Francotte. *Quin embolic de família*. Barcelona: La Galera, 2008.

La vida és bonica, però de vegades complicada...

Per a totes les edats.

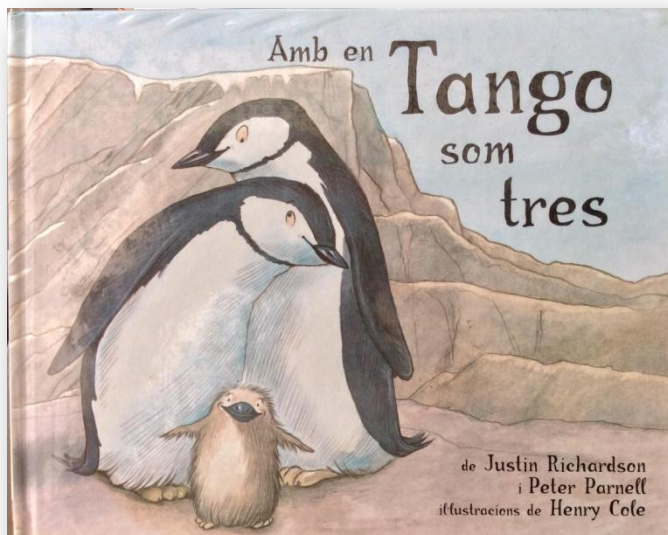
Recomposició familiar, separació, gelosia, positivisme.

La família creix després de la separació dels pares: noves parelles, nous germans... I no és

fàcil acceptar-ho d'entrada!

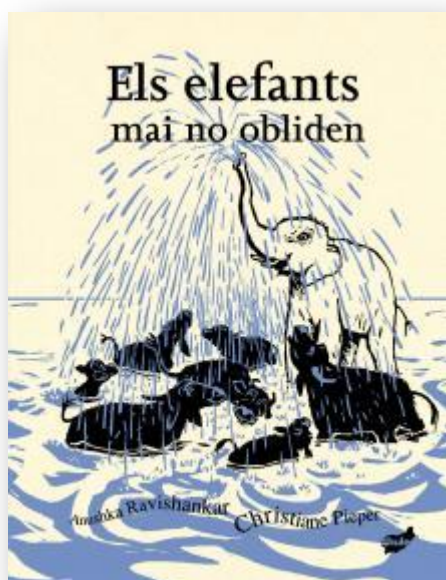

28. Justin Richardson, Peter Parnell [text], Henry Cole [il·lustracions]. *Amb en Tango som tres*. Barcelona: RBA, 2006.

Decidits a ser pares
A partir dels més petits.
Adopció, família
homoparental, etologia.
Una història basada en un
fet real que succeí al Central
Zoo de Nova York el 1998:
en Roy I en Silo són dos
pingüins mascle que formen
una parella i a qui un dels
cuidadors donà l'oportunitat
de covar un ou i criar en
Tango, el petit pingüí que es
va convertir en el seu fill.
La història recollida a
[Viquipèdia](#) i al diari *New
York Times*

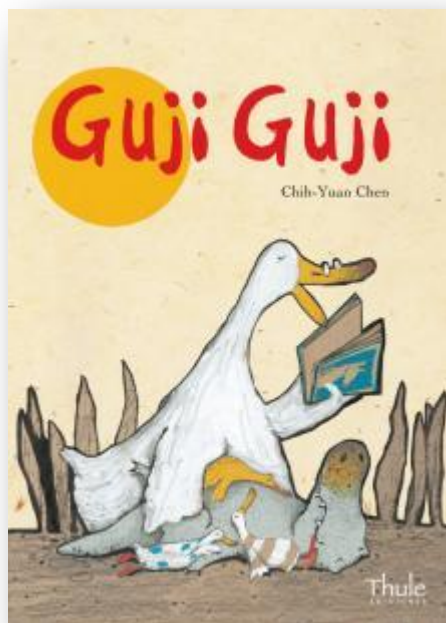
29. Anushka Ravishankar [text], Christiane Pieper [il·lustracions]. *Els elefants mai no obliden*. [Barcelona]: Thule, 2005.

Existeixen els elebúfals?
A partir de 6-7 anys.
Adopció, identitat, etologia.
Un petit elefant que es perd de la seva
manada i és acollit pels búfals, es troba en la
situació, al cap d'un temps, d'haver de decidir
entre quedar-se amb els búfals o tornar amb
els seus.
Proposta didàctica de Jaume Centelles al seu
blog [Invitació a la lectura](#).

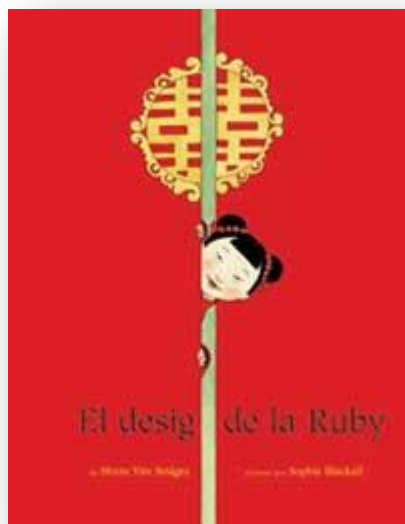

30. Chih-YuanChen. *Guji Guji*. [Barcelona]: Thule, 2005.

És possible viure com un cocoà nec?
A partir dels més petits .
Adopció, hàbits familiars.
En *Guji Guji* és un cocodril i viu feliç amb la seva família d'ànecs fins que, un dia, la mirada dels que són com ell l'obligaran a decidir.
Triat millor llibre il·lustrat a Publishers Weekly, 2003.
Hi ha un bon recurs a la xarxa per escoltar la [narració en anglès](#).
Guia de lectura de la maleta de llibres [Tants a tants](#) elaborada per la Biblioteca de l'Associació de Mestres Rosa Sensat (pàgina 18).

31. Shirin Jim Bridges [text], Sophie Blackall [il·lustracions]. *El desig de la Ruby*. Barcelona: Serres, 2005.

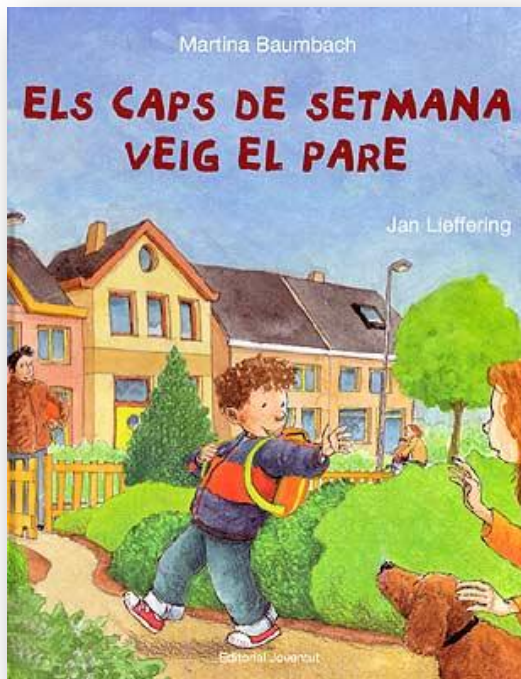
Tant lluny, tant a prop
a partir de 9-10 anys
Família nombrosa, família extensa, rols de gènere, maneres d'exercir l'autoritat.
La Ruby lluita per enfrontar-se al destí que té assignat per la seva condició de dona i les coses comencen a canviar en l'estricta repartiment de papers d'una família que viu a la Xina des de fa uns 150 anys.
Premi Publishers Weekly al millor llibre infantil del 2002.
Premi Ezra Jack Keats 2003.
Podem aprofitar per parlar del model de família extensa que presenta i que encara reconeixen infants procedents de contextos socioculturals com els del Pakistan, l'Índia, i

d'altres orígens dels que conviuen a l'aula.

En l'àmbit de l'Impuls de la Lectura (ILEC) hi ha una proposta de taller de lectura basada en la lectura d'aquest llibre amb alumnes de 5è o 6è de primària.

33. Martina Baumbach, Jan Lieffering. *Els caps de setmana veig el pare*. Barcelona: Joventut, 2006.

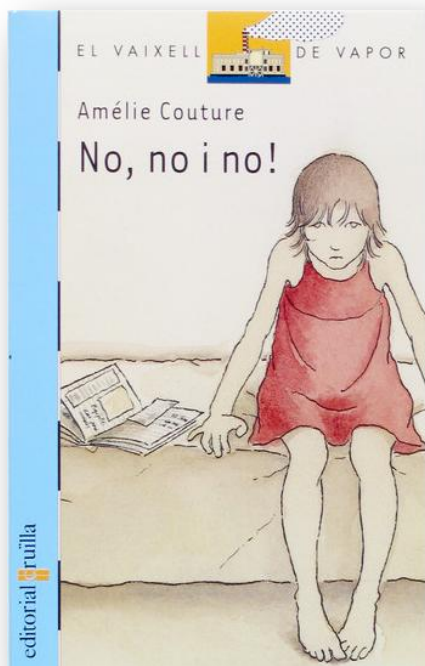
Dues cases, dues habitacions amb joguines, dues celebracions d'aniversari...

A partir de 6-7 anys.

Divorci, procés de dol per la separació dels pares.

Al principi en Miquel té por que els seus pares deixin d'estimar-lo, però acabarà vivint amb normalitat la nova situació familiar.

34. Amélie Couture [text], Juliet Pomés [il·lustracions]. *No, no i no!* Barcelona: Cruïlla, 2006.

Travessar la foscor per retrobar la llum.

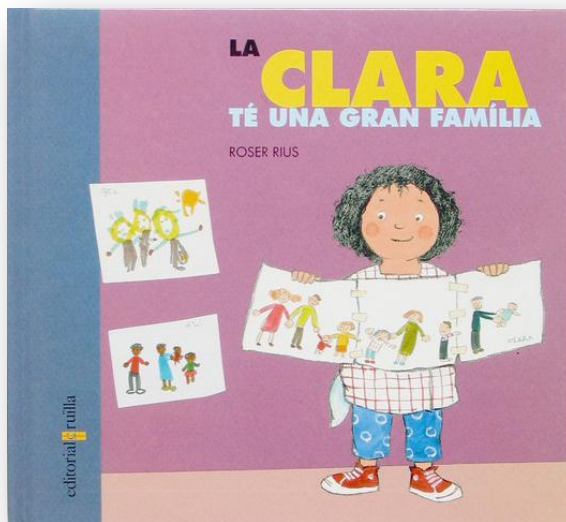
A partir de 7-8 anys.

Recomposició familiar, viudetat, procés de dol per la mort de la mare, acceptació.

L'Anna té set anys i està trista i enfadada perquè ningú no l'entén. Per això ha decidit fer vaga de viure i no sortir mai més de l'habitació. Ni el pare ni la seva nova parella semblen tenir-hi res a fer.

35. Roser Rius. *La Clara té una gran família*. Barcelona: Cruïlla, 2005.

I de cop, quanta gent!
A partir dels més petits.
Recomposició familiar,
acceptació, positivisme.
A la Clara li han demanat que
dibuixi la seva família i necessita
més d'un full per dibuixar-los a
tots.

36. Núria Pradas [text], Eva Sans [il·lustracions]. *Quina família!* Barcelona: La Galera, 2005.

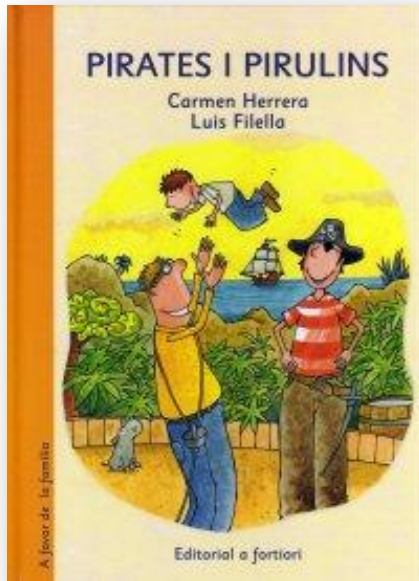

És normal!
A partir de 7-8 anys.
Relacions familiars, convivència,
família amb mascota, gelosia entre
germans.
La mirada irònica d'una nena, la
Martina, sobre el dia a dia de la seva
família.

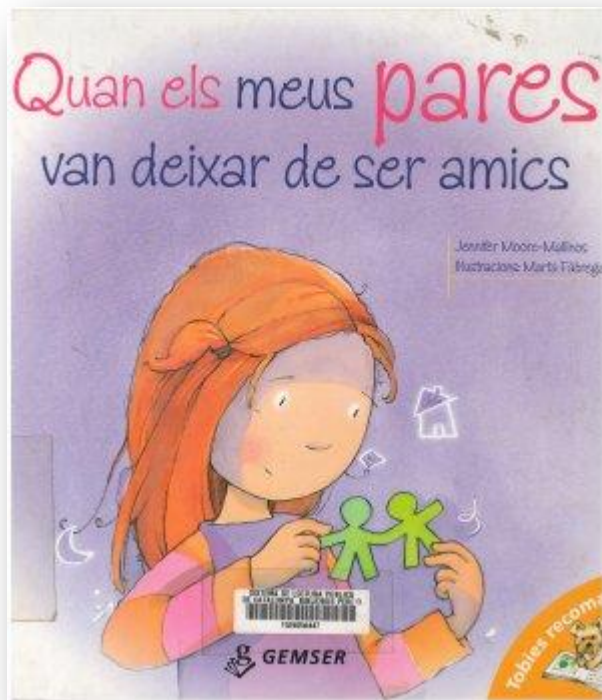

37. Carmen Herrera [text], Luis Filella [il·lustracions]. *Pirates i pirulins*. Bilbao: A Fortiori, 2005.

D'excursió amb el tiet i el tiet
A partir de 6-7 anys.
Parelles homosexuals, acceptació.
En Miquel i en Ferran es volen casar i tenir fills.
El protagonista pateix per si l'àvia no s'ha adonat de la condició del seu oncle.

38. Jennifer Moore-Mallinos [text], Marta Fàbrega [il·lustracions]. *Quan els meus pares van deixar de ser amics*. Teià: Gemser, 2004.

Deu ser culpa meva?
A partir de 6 anys.
Separació, divorci, procés de dol per la pèrdua, sentiment de culpa.
La protagonista del conte pensa que potser és culpa seva que els seus pares estiguin tristos i es divorciïn.

39. Ma. José Mendieta [text], Mabel Piérola [il·lustracions]. *L'Aitor té dues mares*. Barcelona: Bellaterra, 2006.

Mirades que maten
A partir de 8-9 anys.
Parelles homosexuals, assetjament escolar, discriminació.
L'Aitor pateix la discriminació dels seus companys pel fet de tenir dues mares en comptes d'una família normal.
Proposta didàctica a [Parlem de famílies: nens i nenes amb dues mares o dos pares](#).

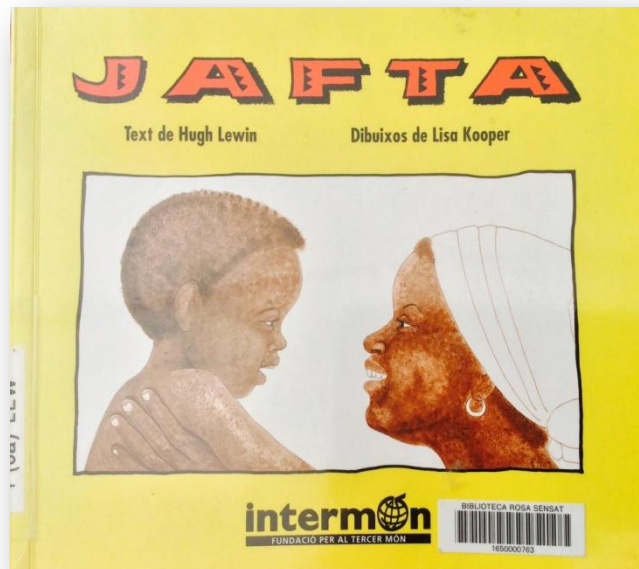
40. Maria Àngels Gil Vila [text], Mabel Piérola [il·lustracions]. *M'ho va dir la lluna*. Barcelona: Bellaterra, 2005.

Mirades que maten a partir de 8-9 anys
Família homoparental, por de la diferència, discriminació.
Els pares de la Paula no la deixen jugar amb la seva amiga Marina perquè no té una família normal.
Proposta didàctica a [Parlem de famílies: nens i nenes amb dues mares o dos pares](#).

41. Hugh Lewin [text], Lisa Kooper [il·lustracions]. *Jafta*. Barcelona: Intermon Oxfam, 1998.

El que compta de debò!
A partir de 6-7 anys.
Models familiars en altres contextos, amor.
La mare és com la terra: generosa, forta, fosca. En Jafta ens parla de la seva família i de les coses que fan junts i d'allò que realment compta.

9 Materials i recursos diversos

Parlar a l'aula de la família i de la seva diversitat amb recursos literaris, extraliteraris, dissenyats o no a amb finalitat didàctica, farà sorgir forçosament altres temes que també convindrà tractar amb més o menys profunditat, segons l'edat dels infants. Ens referim al tema de la diversitat en les relacions afectives i sexuals, per exemple, però també al de la interculturalitat, la diversitat religiosa, la coeducació, la violència de gènere, entre d'altres.

En el quadre següent us en fem alguns dels títols que ens han agradat més i dels que ens han semblat més adients des de la perspectiva docent. Des d'aquest punt de vista, hi trobareu recursos en anglès, francès, castellà i català.

Tingueu en compte que les imatges i els textos contenen enllaços actius.

Recurs

Descripció

Associació de famílies
Lesbianes i Gais

Asociación de
Familias LGTB

Entitat Declarada
d'Utilitat Pública

Recursos específics: selecció bibliogràfica, dossiers i sessions de contacontes.

Biblioteques de Girona

"Benvingut a casa" (guia de lectura temàtica).

Recursos específics, formació i bibliografia sobre l'infant adoptat i el món escolar.

Guia didàctica del llibre joc Famílium, orientacions psicopedagògiques, vídeos, etc., sobre la diversitat familiar en general.

Documental per treballar els nous models familiars amb els alumnes de primària (en anglès).

Anatarambana literatura infantil.

Reflexió d'una especialista en LIJ a propòsit dels llibres amb finalitat didàctica.

Article al blog de Jaume Centelles: «**Treballant els rols familiars a partir d'un àlbum il·lustrat**»

Projecte de la Fundació Jaume Bofill i de les associacions d'AMPA de Catalunya per considerar la diversitat familiar també des del punt de vista de la participació a la vida escolar.

ventana abierta a la familia

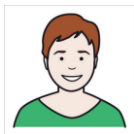
• UNA VENTANA DE COMUNICACIÓN •

Pàgina del Departament de Benestar Social de la Junta d'Andalusia. Conté una **col·lecció de vídeos sobre el tema de la família** molt ajustats i objectius.

Recurs

Descripció

Blog personal d'una mestra de les Illes Canàries: [Amaya Padilla](#)

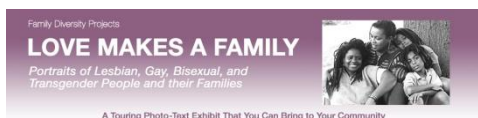

Hi hem trobat idees molt originals per abordar amb els més petits el tema de la diversitat familiar a partir de materials de joc i propostes didàctiques diverses.

- [Imatges per adaptar el joc de l'oca](#)
- [plantilla per fer arbre de família alternatiu](#)

Web de la [Coalition des familles LGBT](#) (associació de progenitors o futurs progenitors lesbianes, gais, bisexuals o transsexuals) del Quebec
Té molts [recursos per l'escola](#) (en francès i anglès).

Hi podeu trobar imatges molt boniques que formen part d'una exposició didàctica per als centres educatius (en anglès).

[I la teva com és? Realitats familiars a Catalunya](#) (2010)

És un document molt interessant que recull la veu de les famílies.

[Acolliments i adopcions](#). Informació institucional sobre aquesta temàtica.

[Adopció, acolliment familiar i escola](#). Presentació digital centrada en el paper de l'escola.

Biblioteca Pública Iu Bohigas

[Contes que ajuden els nens... i llibres que ajuden els pares](#). Recull bibliogràfic sobre infantesa i família.

[Els nens i el divorci dels pares](#). Recull bibliogràfic sobre aquesta temàtica.

Guia
de literatura infantil no sexista

[Guia de literatura infantil no sexista](#). Ajuntament de Viladecans.

Famílies enllaçades
Teus, meus... nostres!

[Famílies enllaçades](#). Projecte per recollir recursos que tractin de famílies reconstruïdes.

gretel.

[Recomanacions de literatura infantil i juvenil](#). Grup de recerca de la UAB.

Recurs	Descripció
	Cercador i botiga de LIJ l'Associació de Mestres Rosa Sensat
	Pàgina de crítiques de la revista del llibre per a infants i joves del CLIJCAT
	Portal de llibres i lectura amb seccions específiques d'infantil i juvenil.

10 Bibliografia

Addif. *Associació en defensa del dret a la infància i la família*. <<http://www.addif.org/>>

BADIA, Mònica. *T'ho prometo*. Knister. Guia didàctica. Guia per al professorat. El Gust per la Lectura 2013-2014. Servei d'Immersion i Acol·liment Lingüístics. Subdirecció General de Llengua i Plurilingüisme. Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya. <http://xtec.gencat.cat/web/.content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0046/46ad93ca-b07b-45a4-9ab4-a9d5104ff297/t_ho_prometo_inicial_guia_didactica.pdf>

CADORET, Anne. *Padres como los demás*. Barcelona: Gedisa, 2003.

CELA, Jaume; Juli PALOU. *Va de mestres. Carta als mestres que comencen*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat, 2004.

CENTELLES, Jaume. «Tinc dues mares. La imatge de la família en la literatura infantil i juvenil». *Guix*, 406. 2014. <<https://jaumecentelles.files.wordpress.com/2011/08/6-juliol-agost-2014.pdf>>

Coalition des familles LGBT. <<http://www.familleslgbt.org/>>. Consultat: 18/03/2015

COLOMER, Teresa. *Andar entre libros. La lectura literaria en la escuela*. Madrid: Fondo de Cultura Económica, 2005.

«Diversitat familiar: recursos» *Mares i pares de l'escola Salvador Espriu*. <<http://ampasalvadorespriu.blogspot.com.es/2009/12/diversitat-familiar-recursos.html>> Consultat: 14.03.2015.

Fundació Famílium. <<http://www.bfamilium2.com/ca/main.html>>

GOLOMBOK, Susan. *Models de família. Què és el que compta de debò?* Barcelona: Graó, 2006.

HOFFMAN, Mary; Ros Asquitz. *El gran llibre de les famílies*. Barcelona: Intermón Oxfam, 2010.

HOFFMAN, Mary; Ros Asquitz. *Benvingut a la família*. Barcelona: Joventut, 2014.

LEÓN, Pablo. «Mamá, papá y la tía Samantha». *El País*, 24/01/2015. <http://politica.elpais.com/politica/2015/01/24/actualidad/1422116335_391939.html> Consultat: 24/01/2015.

MAXEINER, Alexandra; Anke Kuhl. *En familia!: sobre el fill de la nova xicota, del germà de l'exdona, del pare i altres parents*. Barcelona: Takatuka, 2011.

SUBIRÓS, Carla. *Guia Famílium XX1*. <<http://www.bfamilium2.com/uploads/guia-psicopedagogica-ca.pdf>>

PROPOSTA DE LECTURES I ACTIVITATS

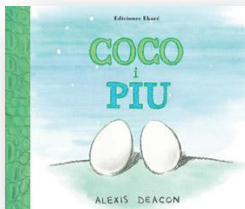
1 Quins llibres? La nostra tria i algunes raons

El criteri que hem prioritzat a l'hora de triar els tres llibres (un per a cada cicle) sobre el tema de la família és el literari. Segures com estem també nosaltres que la literatura actua a un nivell educatiu profund (Colomer: 2005), hem volgut ser conseqüents i us proposem tres títols que permeten tractar l'eix proposat per a aquesta edició d' El Gust per la Lectura amb criteris propis de la formació literària, que no és altra que la formació de la persona, novament segons Colomer.

Això no vol dir que, a més del valor literari, no haguem tingut en compte també que el llibre ofereixi una bona representació de la qüestió familiar.

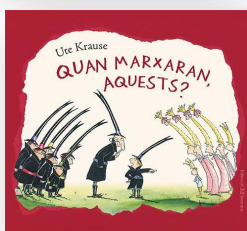
Amb tot, com que les activitats que proposem per treballar els llibres a l'aula són principalment de caràcter obert i basades en la interacció **dialògica** entre iguals, destaquem que el tema de la família pot ser només un dels que poden despertar l'emoció dels infants i fer néixer una conversa fructífera.

Qui sap si, volent donar més valor a l'afecte i la relació per damunt dels llaços biològics, com fa el títol *Coco i Piu*, per exemple, no acabem fent una recerca sobre les possibilitats que té un cocodril de trepar dalt d'un arbre.

Alexis Deacon. *Coco i Piu*. CI

Vam quedar encisades per un amor a primera vista en tenir a les mans aquest àlbum que narra la història de dos germans *de debò*. I vam pensar: si ens atrapa, atraparà!

Ute Krause. *Quan marxaran, aquests?* CM

El punt de vista narratiu, l'humor i la ironia amb què aquest llibre, també un àlbum il·lustrat, tracta els conflictes familiars el fan molt adient per parlar-ne amb els infants no tan petits com l'aparença del llibre pot fer pensar.

Joke van Leeuwen. *Quan el meu pare era un arbust*. CS

És una bona novel·la. Permet tractar temes molt diversos a partir d'una narració ben construïda i de personatges molt ben caracteritzats. El llenguatge i l'excel·lent traducció van acabar d'arrodonir la tria.

L'elecció dels títols està contrastada també amb les crítiques favorables que tots tres tenen per part de revistes i especialistes en LIJ i per alguns premis que els han estat concedits.⁸

2 La formació de lectors de textos literaris

Per explicar la competència lectora a partir dels diferents àmbits que aquesta abasta, recorrem a la metàfora, força consensuada i estesa, del tamboret de tres potes, treta d'Isabel Soler:

- Aprendre a llegir
- Llegir per aprendre
- El gust per llegir

Una pota per a cada àmbit o eix que els centres educatius han de tenir presents si volen potenciar la lectura i l'ensenyament/aprenentatge d'aquesta en el nostre context.

El document que recull el marc de referència de totes les actuacions que fa el Departament d'Ensenyament al voltant de la lectura en les escoles i instituts, *La lectura en el centre educatiu*⁹ articula tot el seu contingut (context curricular i competencial, propostes i orientacions metodològiques) al voltant d'aquests mateixos eixos i suggereix que aquests siguin també la bastida que ajudi a construir el Pla de Lectura del Centre (PLEC).

En aquesta introducció pretenem argumentar que les activitats que contenen els dossiers dedicats a la lectura dels tres llibres tenen com a principal objectiu ser fidels a l'expressió del tercer eix, **el gust per la lectura**, i al programa homònim per encàrrec del qual han estat elaborats, El Gust per la Lectura.

Gust, gaudi, plaer, emoció i satisfacció formen part del bagatge que acompanya la majoria de persones que no poden imaginar la seva vida sense llibres i sense lectures (Argüelles, 2014), però és un bagatge encara no prou compartit amb totes les pràctiques escolars de formació de lectors literaris. En aquestes, els aspectes formals i unes propostes de treball poc diversificades s'imposen a l'emoció, a la interpretació basada en els efectes de la lectura i en la seva argumentació, i a la construcció individual i col·lectiva del significat i dels aprenentatges.

Reivindicar el gaudi, però, no implica només una aproximació lúdica a la lectura. Parlem d'un gaudi que passa per la noció d'esforç, d'aprenentatge de les claus de la lectura, d'entrenament en la interpretació de les paraules i més enllà de les paraules. (Díaz-Plaja, 2009).

⁸ *Quan el meu pare era un arbust*. [Recomanació a GRETEL](#) [consultat 19.03.2015]
Quan marxaran aquests. [Selecció dels millors llibres](#) de l'any 2011 per la revista *Faristol*.

⁹ *La lectura en un centre educatiu*.

Gust per llegir. *S'adquireix desenvolupant l'hàbit lector i fomentant la lectura sistemàtica en qualsevol suport, aprenent a reflexionar sobre el que s'ha llegit, sabent-ho explicar mitjançant evidències orals o escrites i sabent-ho compartir amb els altres.*¹⁰

El lector literari, el lector competent, és el que sap construir el sentit del que llegeix.

Els infants adquireixen aquesta competència alhora que desenvolupen la consciència narrativa, la clau per saber què passa i de qui es parla.

Els aspectes literaris en què hem volgut incidir més en cadascun dels dossiers estan relacionats amb l'evolució de la consciència narrativa identificades per Applebee (1978), citat per Colomer (2001). Són els següents:

1. El domini de l'estructura de la narració i de totes les seves condicions, que inclou el fet que el final ha d'estar relacionat amb el conflicte plantejat al començament.

El nombre reduït de personatges, el recurs d'estructures repetitives en el desenvolupament de l'argument i l'ús de les il·lustracions en la construcció de la història i no només com una representació artística del text faciliten la comprensió narrativa dels infants que s'inicien en aquest procés.

2. La identificació de les veus que narren la història, la perspectiva o el punt de vista, determinant a l'hora d'interpretar un text. «La selecció de la realitat, la forma d'interpretació que ja suposa el coneixement de realitats ben conegudes –o alienes– a qui narra, el coneixement del seu destinatari, o el propòsit del seu relat, condicionaran el relat. Aquest condicionament, sovint implícit, requereix del lector la necessitat de fer una inferència sobre el sentit que cal donar al text, és a dir, la seva interpretació» (Díaz-Plaja 2009).
3. La coexistència de diversos personatges i la capacitat de reconèixer la seva caracterització i de tenir expectatives respecte de com aquests aniran actuant i evolucionant.

3 Quines activitats?

Però quines són les pràctiques escolars que contribueixen més a formar el lector de textos literaris?

La relació següent és una síntesi de les respostes que deu especialistes en educació literària van donar a aquesta pregunta en un article publicat al núm. 63 de la revista *Articles de Didàctica de la Llengua i la Literatura*, dedicat monogràficament al tema.

- Les que es basen en la reflexió i la construcció compartida del significat. Les primeres amplien la mirada i ajuden a descobrir els diferents nivells de comprensió textual. Les segones consisteixen en converses literàries, tertúlies, clubs de lectura, etc., que conformen el marc genèric de la discussió interpretativa i que es basen en la interacció entre iguals.

¹⁰ Ídem.

- Les que compten amb el component passional i emocional de l'adult, docent o no, que més enllà de les recomanacions per edat o del que digui el currículum comparteix un dia amb els seus alumnes un text que l'ha atrapat, i el llegeix en veu alta fent-lo més assequible, i se li nota que l'ha atrapat!
- Les que permeten la lectura autònoma en tots els sentits i enllacin de manera natural amb pràctiques d'escriptura d'imitació i transformació del que s'ha llegit, i ho facin amb una intenció comunicativa personal.
- Les que propicien comparar els textos de la tradició literària amb els actuals i evidenciar la vigència i la modernitat d'alguns clàssics.
- Les que relacionen la lectura amb altres manifestacions artístiques i culturals, arts plàstiques, música, cinema, teatre i estan lligades a la reconstrucció del cànon literari escolar, basat encara en patrons historiogràfics del segle XIX.

4 La nostra proposta

La proposta didàctica bàsica per als tres llibres és la mateixa.

S'agrupa al voltant de quatre blocs: **Llegir és pensar**, **Aquest llibre**, **Parlem-ne**, **Més lluny**, i encara un cinquè bloc, **En família**, que considerem transversal per la rellevància del context familiar en la construcció de l'hàbit lector.

Totes les activitats es descriuen en una guia didàctica per a cada títol, adreçada als docents. El suport en paper que algunes activitats necessiten està recollit com a annex d'aquesta guia, però no hi ha quadern individual de l'alumne.

- **Llegir és pensar**

Identifica les activitats pensades per al reconeixement, des de la perspectiva de l'alumne, de **les estratègies de comprensió** lligades al procés lector.

Estratègies de comprensió que han de facilitar, gradualment, que siguin els mateixos alumnes els protagonistes de la construcció del significat del text.

La seva pràctica està relacionada directament amb les situacions comunicatives orals en què els docents les explicitem tot fent preguntes d'aquesta mena:

- *Qui deu ser el protagonista d'aquesta història?*
- *Quina deu ser la relació amb els altres personatges?*
- *Llegant com reacciona en un moment donat, com deu continuar la narració?*
- *Segons el que diu i el que fa, quina personalitat crec que té?*
- *Segons la descripció que llegeixo, quina imatge em faig de l'aspecte que té?*
- *Com penso que acabarà el llibre?*

O d'aquesta altra:

- *Ho he entès fins aquí?*
- *Per què aquest capítol comença amb aquesta frase en negreta?*
- *Quina relació té amb el capítol anterior?*

O bé d'aquest:

- *Què en sé jo del tema que tracta el llibre?*
- *He llegit altres llibres que en parlin?*
- *He viscut situacions semblants, jo?*
- *Quina pot ser la intenció de l'autor en parlar d'aquests temes?*

Si quan posem els alumnes en situació de pensar les respostes els expliquem que fer-ho està relacionat amb l'ús d'unes eines, les estratègies de comprensió, que tots els bons lectors utilitzen i que els ajudarà a llegir i a comprendre millor, alhora facilitarem la reflexió metacognitiva, la capacitat d'adonar-se del seu procés d'aprenentatge i d'intervenir-hi.

El primer bloc d'exemples activaria l'estratègia de **fer prediccions per comprovar-les després**, i la de **visualitzar**. El segon permetria prendre consciència de la importància de **recapitular** i de **fer-nos preguntes** sobre el text a mesura que avancem en la lectura, i el tercer explicitaria l'estratègia de **connectar** la lectura amb la pròpia experiència, altres textos llegits o amb el coneixement que tenim del món a través del nostre entorn (matèries de l'escola, informació a internet o les notícies, etc.).

Aquest bloc d'activitats és transversal respecte dels altres i està integrat, per exemple, en les propostes per enfilar les converses sobre les lectures.

Els materials consisteixen en fulls de suport individuals/grupals i referents d'aula preparats per imprimir i ampliar com a pòsters.

● Aquest llibre

Són activitats específicament relacionades amb els aspectes textuais i el contingut temàtic de cadascun dels llibres i amb la dimensió literària del currículum.

Inclou, doncs, tant activitats d'adquisició de lèxic com d'adquisició de la consciència narrativa, en el sentit que hem mencionat anteriorment.

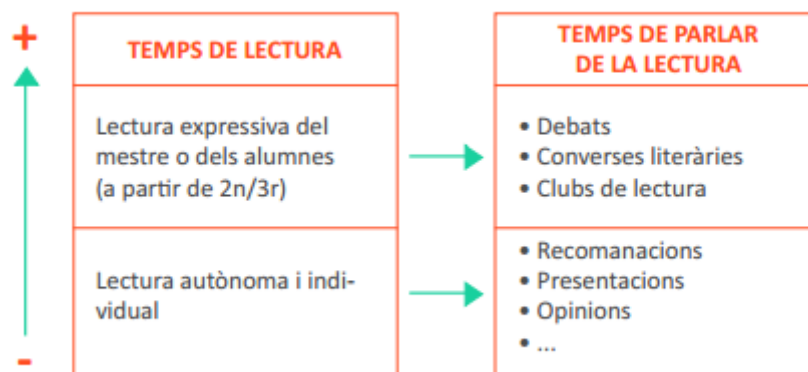
Perquè els alumnes no donin per fet que el control de la "seva comprensió" és extern, que l'exerceix el docent, és important que participin activament en l'elaboració dels documents de síntesi i de recapitulació, que prendran formes diverses segons el tipus de text.¹¹ També es podran expressar en llenguatges diferents al llenguatge verbal.

¹¹ Ídem

- **Parlem-ne**

La dimensió social de la lectura i la importància que aquesta té per al desenvolupament de la competència lectora es concreta en el que hauria de ser el segon dels components bàsics en la planificació del temps de lectura a l'escola: un temps per llegir i un temps per parlar del que llegim.¹²

Les activitats d'aquest bloc són concrecions per donar contingut a aquest últim i inclouen parlar-ne literalment o fer-ho utilitzant altres llenguatges o recursos expressius.

*Discutir col·lectivament o en petit grup el sentit de poemes, àlbums il·lustrats, relats o textos informatius és una manera molt efectiva d'implicar-se en la comprensió del text. Fa que els alumnes mantinguin una actitud activa, vegin què fan els altres per entendre el que es llegeix, consultin repetidament el text i argumentin les seves interpretacions, de manera que la comprensió esdevingui progressivament més aprofundida. Amb tots aquests avantatges, aquesta activitat hauria de tenir un lloc privilegiat a les aules, en totes les matèries.*¹³

La conversa literària és una activitat que, amb un format adaptat a cada cicle, vol posar en primer terme la interpretació personal dels textos, que reflecteix l'efecte que la lectura provoca en cada infant. Al seu torn, aquesta interpretació també es modifica i s'amplia quan està exposada i interactua amb la interpretació dels companys.

Pensem que té relació amb el tema de la diversitat familiar i de com tractar-lo a l'aula: conèixer per ampliar la mirada, escoltar per ampliar la comprensió.

La conversa literària amb un enfocament **dialògic**, que és el que hem volgut proposar, millora l'autoestima lectora i l'oral i és una pràctica solidària i inclusiva per la manera com permet atendre la diversitat a l'aula: la valoració de la interpretació d'un alumne no es fa amb criteris de vertadera o falsa sinó considerant la validesa dels arguments amb què la defensa, ja siguin a partir de les evidències identificades en el text llegit o de les connexions (amb ell mateix, amb un altre text o amb l'entorn) que verbalitza. El fet de poder participar-hi fins i tot si

¹² Ídem.

¹³ Ídem.

encara no es té prou competència per llegir amb autonomia pot motivar l'esforç per poder-ho fer.

La participació en una tertúlia literària com la que proposem com a activitat per al cycle superior preveu fer-ho, doncs, amb diferents tipus d'intervenció, i això posa en un mateix nivell l'exposició extensa i ben formulada d'un infant i la pregunta d'un company que necessita aclarir el significat d'una paraula o simplement dir si està o no d'acord amb el que ha dit el primer. La proposem també pel context ideal que, com a situació comunicativa, representa per a la didàctica explícita de l'oralitat.

Parlar en grup de les lectures millora la competència oral, perquè els participants aprenen i practiquen un metallenguatge específic per parlar dels llibres, diferent del que ens cal, per exemple, per referir-nos als conflictes del pati; aprenen també components de la llengua oral que tenen a veure amb la gestió de la conversa, com ara regular les intervencions, argumentar a favor o en contra, o encadenar la pròpia opinió amb la d'un company, i aprenen, en definitiva, a parlar de la vida, perquè aquest és el tema de la literatura.¹⁴

La formulació de bones preguntes, fetes pels mestres o pels alumnes, adquireix aquí tot el seu protagonisme. «Proposar qüestions intel·ligents, preguntes carregades de sentit, interrogants que facin avançar la lectura, que ens portin a contrastar el món del text amb el món propi, que enriqueixin les seves possibles interpretacions. No podem oblidar que, si hi ha alguna cosa més difícil que respondre una pregunta, és formular-la correctament» (Jaume Cela, 2008).

Chambers i el seu llibre *Dime*¹⁵ s'imposen també aquí com a referents, com també ho fa la necessitat que aquestes preguntes responguin a diferents nivells d'interpretació: el literal, l'interpretatiu i el crític. Els dos últims encara no prou presents en totes les activitats al servei de la comprensió lectora.

El docent ha de posar la seva intervenció al servei dels objectius mencionats i fer una funció entre dinamitzadora i medidora, segons si la dinàmica conversacional del grup és més o menys activa.

- **Més lluny**

Propostes per anar més enllà tot transformant o recreant la interpretació de la lectura i els efectes que ha provocat en cada lector o en el grup.

Plàstica, expressió teatral, tècniques audiovisuals. Però també escriptura, reescriptura, etc.

¹⁴ Daniel Pennac, en el seu conegut assaig *Com una novel·la*, cita la frase que Jean-Marie Gibbal recull en la biografia dedicada al poeta Georges Perros i que a nosaltres ens encanta:

Ell [Perros] arribava els dimarts al matí, descabellat pel vent i pel fred, conduint la seva moto blava tota rovellada. Encorbat, amb una jaqueta de mariner i amb la pipa a la boca o a la mà. Buidava una bossa plena de llibres damunt la taula. I era la vida.

¹⁵ Aidan Chambers. *Dime. Los niños, la lectura y la conversación*.

- **En família**

Us suggerim implicar la família activament en algunes de les activitats proposades, ja que aquesta és referent indiscutible en la construcció de l'hàbit i la competència lectora dels seus fills.

Les cartes incloses en l'apartat d'annexos preveuen una versió en Lectura Fàcil, identificades amb el logotip de l'[Associació Lectura Fàcil](#), per fer-les més accessibles a tots els nivells de competència lectora o de domini del català.

L'esforç per dotar la lectura del reconeixement social que tenen pràctiques com els esports o els programes de la televisió passa necessàriament per l'entorn familiar.

I que a casa no es parli ni català ni castellà ni aranès no ha de representar cap impediment. Ben al contrari! Cal animar els pares perquè llegeixin als seus fills en la seva llengua familiar i que comentin amb ells el contingut de les lectures.

5 Interdisciplinarietat dels projectes

La lectura col·lectiva de textos literaris com el que analitzem pot ser una experiència més rica si la convertim en un projecte interdisciplinari. Us convidem a treballar en aquesta direcció i a convertir la participació del vostre grup classe en El Gust per la Lectura en un treball d'equip entre docents.

6 Bibliografia

«2014 Recomanació Abril». *Gretel*. <<http://www.literatura.gretel.cat/recomanacions/2014-recomanacio-abril>>. Consultat: 19.03.2015.

BADIA, Mònica; Cecília Lladó. *Els àlbums i els llibres il·lustrats: una descoberta, diverses veus*. Guia per al professorat. El Gust per la Lectura 2013-2014. Servei d'Immersió i Acolliment Lingüístics. Subdirecció General de Llengua i Plurilingüisme. Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya. <http://xtec.gencat.cat/web/.content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0061/8a244715-1333-4a23-adcc-735622e229f8/albums_illustrat.pdf>

CALERO, Andrés. *Cómo mejorar la comprensión lectora. Estrategias para lograr lectores competentes*. Barcelona: Walters Kluwer, 2011.

CHAMBERS, Aidan. *Dime. Los niños, la lectura y la conversación*. México D.F: Fondo de Cultura Económica, 2007.

COLOMER, Teresa. *Andar entre libros. La lectura literaria en la escuela*. Madrid: Fondo de Cultura Económica, 2005.

DÍAZ-PLAJA, Ana. «Llegir, assaborir, jutjar tres aspectes i un sol objectiu?» El Gust per la Lectura. Conferències 2009-2010. Subdirecció General de Llengües i Entorn Departament d'Educació. Generalitat de Catalunya. <http://xtec.gencat.cat/web/.content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0071/a5a8b816-699a-4d99-bacd-850f9995acbf/conf_0910_llegir_assaborir_jutjar.pdf>

La lectura en un centre educatiu. Saber llegir, llegir per aprendre, gust per llegir. El pla de lectura de centre. Subdirecció General de Llengua i Plurilingüisme. Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya, 2013 <http://ensenyament.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/monografies/lectura/la_lectura_en_un_centre_educatiu.pdf> . Consultat: 19.03.2015.

PENNAC, Daniel. *Com una novel·la*. Barcelona: Empúries, 2003.

«Què és la lectura fàcil?». *Associació Lectura Fàcil*. <<http://www.lecturafacil.net/content-management/11/16>>

Selecció dels millors llibres de l'any *Faristol*, núm 72. <http://www.clijcat.cat/faristol/descargas/72/6_72.pdf> Consultat: 19.03.2015.

